

ابتکار ایران

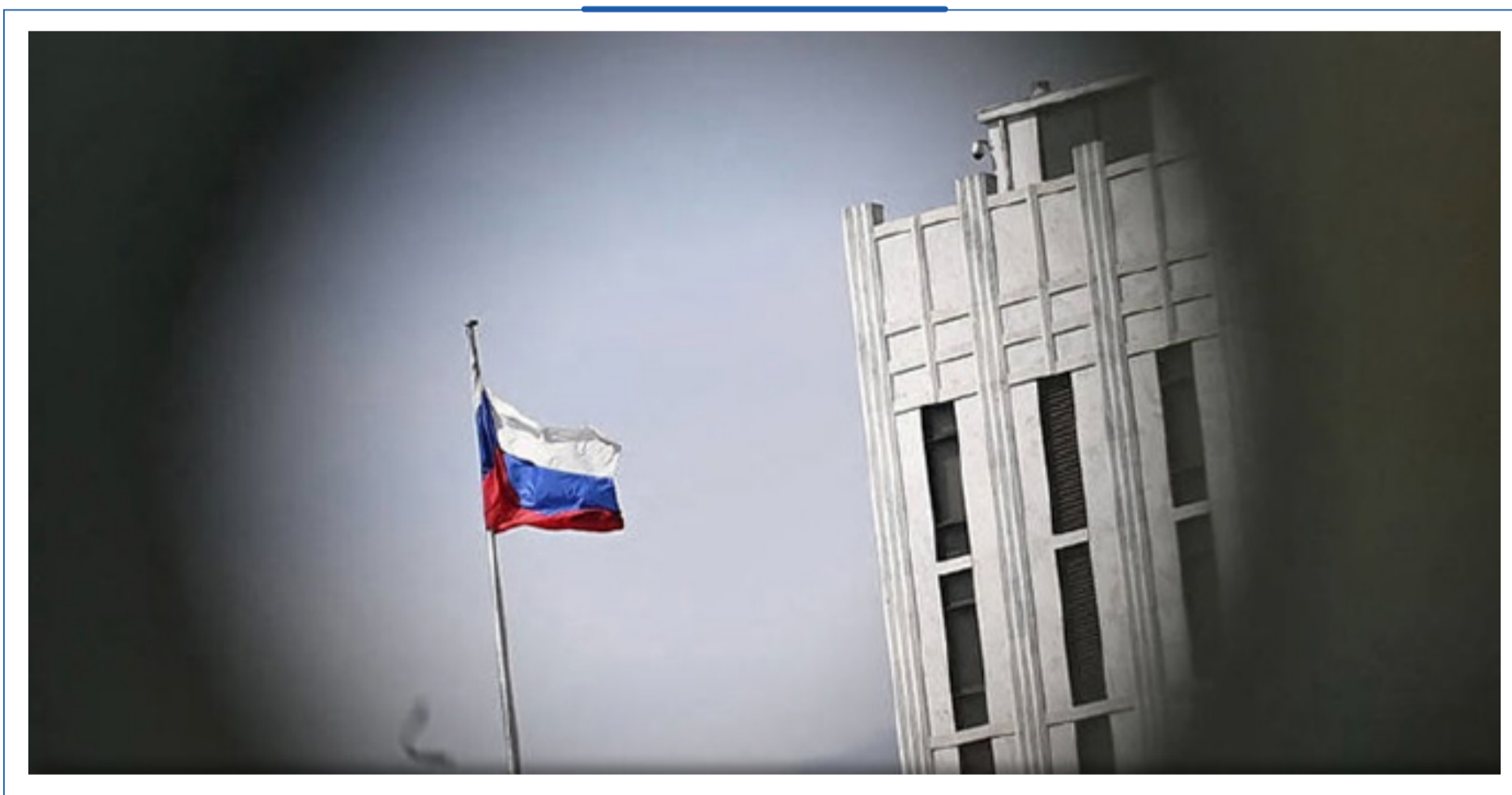
به نام خدا

روسیه چگونه دوام آورده است؟

اقتصاد جهان در ۱۴ ماه گذشته دستخوش یک آزمایش بی سابقه بوده است: قطع روابط تجاری، مالی و شخصی با کشوری که ۱۱ منطقه زمانی را در بر می گیرد و در قلب جهانی شدن قرار دارد.

آیا این روند دوام خواهد داشت؟

مقاله‌ای به قلم فدریکو فبینی^۱ و الکساندرا پروکوپنکو^۲ که به تاریخ ۵ می ۲۰۲۳ در تارنمای پراجکت سیندیکیت^۳ منتشر شده است.

^۱ Federico Fubini

^۲ Alexandra Prokopenko

^۳ Project Syndicate

طبق آخرین پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول، رشد اقتصادی امسال روسیه سریع‌تر از آلمان یا بریتانیا خواهد بود و نبض رشد آن همگام با رشد فرانسه و ایتالیا خواهد بود؛ لذا انتظار می‌رود اقتصاد این کشور در برابر چهار کشور از اعضای گروه G7 که برای بیش از یک سال پس از تهاجم تمام‌عیار روسیه به اوکراین، حفظ و تقویت تحریم‌های فلج‌کننده بین‌المللی علیه رژیم ولادیمیر پوتین را رهبری می‌کنند، ایستادگی کرده یا حتی پیشی بگیرد.

این نتیجه‌ای نبود که مدنظر اعضای این گروه باشد. بهار گذشته و درحالی‌که پوتین روی یک پیروزی نظامی سریع حساب می‌کرد رهبران غربی بر این باور بودند که سلاح‌های اقتصادی و مالی می‌توانند روسیه را تحت‌تأثیر قرار دهند. این عقیده را می‌توان در اوایل آوریل ۲۰۲۲، زمانی که نخست‌وزیر وقت ایتالیا ماریو دراگی^۴ با دفاع از تحریم‌های صادرات انرژی روسیه بیان کرد که «مردم باید بین صلح و سیستم تهویه مطبوع یکی را انتخاب کنند» مشاهده کرد.

اعتماد به اثربخشی تحریم‌ها مانع از ارسال تسلیحات و سایر کمک‌های ایالات متحده و متحدانش به اوکراین نشد. با این حال انتظار اولیه این بود که توقیف ذخایر ارزی روسیه در خارج از کشور، محدودیت‌های شدیدی بر بانک‌ها و افراد روسی اعمال کرده و توقف صادرات فناوری و تجارت مواد خام باعث فروپاشی اقتصاد روسیه شود و پوتین را مجبور به ترک «عملیات نظامی ویژه» خود کند.

صندوق بین‌المللی پول ماه‌ها پس از تهاجم پیش‌بینی کرد که اقتصاد روسیه در سال ۲۰۲۲ به میزان ۸/۵ درصد و در سال جاری ۲/۳ درصد کوچک خواهد شد. با این حال پس از آن، صندوق بین‌المللی پول برآورد تولید ناخالص داخلی روسیه برای سال‌های ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ را به میزان ۹/۴ درصد افزایش داد. این برآورد یک خطای ساده پیش‌بینی نبود بلکه بازتابی از ارزیابی بیش از حد غرب از توانایی خود در کنترل تجارت بین‌الملل و دیگر جنبه‌های کلیدی اقتصاد جهانی بود. حقیقت این است که مجموعه کشورهای غربی، دیگر حاکم مطلق فضای بین‌الملل نیستند. علاوه بر این اکثر دولت‌های غربی به کندی فهمیده‌اند که رژیم‌های استبدادی تجدیدنظرطلب لزوماً ملاحظات اقتصادی منطقی را در اولویت امور خود قرار نمی‌دهند.

^۴ Mario Draghi

پوتین بدون توجه به هزینه‌های مادی و انسانی به جنگ خود با اوکراین ادامه داده و نخبگان اقتصادی روسیه، در حالی که از این اقدام مبهوت مانده‌اند، تلاشی نیز برای مهار او انجام نداده‌اند. در حقیقت الیگارش‌ها با پوتین و ماشین جنگی او همکاری دارند؛ حتی زمانی که در خلوت به خارجی‌ها می‌گویند که موافق سیاست‌های او نیستند. این مسئله نباید موجب تعجب گردد زیرا روابط کرملین/الیگارش‌ها بر نوعی وفاداری منفی استوار است؛ ویژگی‌ای که نمونه‌ای از روسیه امروزی و روابط حقوقی مابین روسیه و غرب در دوره تحریم‌ها است.

به همه جا نشت می‌کند...

حال می‌توان درک کرد که چرا پیش‌بینی‌های خوش‌بینانه تأثیر تحریم‌های اقتصادی غیرقابل‌دفاع بود. چین، هند، مالزی و سنگاپور خرید نفت از روسیه را افزایش داده‌اند و شرکت‌های کشورهای دموکراسی غربی نیز واردات محصولات نفتی که این اقتصادهای نوظهور از نفت خام روسیه تولید می‌کنند را افزایش داده‌اند.

چین که با نقش جدید خود به‌عنوان شریک تجاری اصلی روسیه توانمند شده، نیمه‌هادی‌ها، پهبادهای و سایر فناوری‌های دامنظوره را در اختیار روس‌ها قرار می‌دهد. از سوی دیگر کشورهایی مانند ترکیه، امارات متحده عربی، قزاقستان، ارمنستان و دیگر جمهوری‌های شوروی سابق نیز به‌عنوان واسطه بین صادرکنندگان غربی و روسیه، همه چیز از گوشی‌های هوشمند گرفته تا ماشین‌ابزار را برای روسیه فراهم می‌کنند؛ در ماه‌های اولیه پس از جنگ، واردات روسیه سقوطی ۴۳ درصدی را تجربه کرد که تا نوامبر ۲۰۲۲ تا حد زیادی به سطح قبل از جنگ بازگشت.

به طریق مشابه، منافع خاصی در چند کشور مانع از اعمال ممنوعیت واردات محصولات کلیدی روسیه مانند الماس و فولاد توسط اتحادیه اروپا شده است. در واقع، برخی از کشورهای اتحادیه اروپا سال گذشته پس از آنکه کارخانه‌های ماریوپول^۵ اوکراین توسط ارتش پوتین نابود شد، وادار شدند که واردات ورقه‌های فولادی نیمه‌ساخته از روسیه را دوبرابر کنند.

علاوه بر این، برخی از کانال‌های مالی کلیدی روسیه با غرب در طول جنگ باز باقی ماندند. به‌عنوان مثال، اتحادیه اروپا با وجود اینکه تقریباً واردات گاز از گازپروم را متوقف کرده است اما شرکت هلدینگ آن یعنی گازپروم بانک همچنان به فعالیت خود ادامه می‌دهد. گازپروم بانک، سومین مؤسسه وام‌دهی بزرگ روسیه در قبرس و تحت نظارت بانک مرکزی اروپا به فعالیت خود ادامه می‌دهد.

^۵ Mariupol

منافع بدون افتخار

برای فولادسازی است. دنیلی تنها در اواخر آوریل و پس از گذشت بیش از ۱۴ ماه از جنگ، پس از آنکه گزارش‌های مطبوعاتی فاش کردند که یکی از شرکت‌های تابعه آن، در ماه اوت گذشته فناوری فولادسازی را به کنگلومرای سورستال روسی^۹ عرضه کرده بود، از خروج کامل خود و قطع همکاری با روسیه خبر داد؛ دنیلی هرگونه تخلفی را رد می‌کند و هیچ اقدام قانونی نیز علیه آن صورت نگرفت. شرکت بزرگ فولادسازی سورستال سهم عمده‌ای به‌عنوان تأمین‌کننده کلیدی برای تولیدکنندگان زیردریایی‌ها، کشتی‌های جنگی و خودروهای زرهی روسی دارد. الکسی مورداشوف^{۱۰} رئیس و سهام‌دار کنترل‌کننده این شرکت و یکی از ثروتمندترین مردان روسیه، بلافاصله پس از تهاجم روسیه در فوریه گذشته در فهرست تحریم‌های کشورهای غربی قرار گرفت.

دو شرکت دیگری که می‌توان نام برد، SLB ارائه‌دهنده خدمات نفتی ایالات متحده و Buzzi Unicem تولیدکننده سیمان ایتالیایی با بهره‌گیری از خلأ موجود از شرکت‌های تابعه روسی خود برای ادامه فعالیت حمایت کردند. هیچ یک از شرکت‌هایی که تحت قوانین داخلی روسیه تأسیس شده‌اند ملزم به رعایت قوانین غربی نیستند و لذا آنچه SLB و Buzzi Unicem انجام می‌دهند قانونی و البته بسیار پرسود است.

علاوه بر این، پس از آنکه کرملین در حمایت از جدایی‌طلبان منطقه دونباس در شرق اوکراین، به صوت غیرقانونی، کریمه^۶ را به خاک روسیه ملحق کرد و روسیه برای اولین بار در سال ۲۰۱۴ تحت تحریم قرار گرفت، برخی از شرکت‌های غربی، شکل وفاداری منفی خود به کشورهایشان را نشان دادند. آنها در مجموع به محدودیت‌های وضع شده از سوی دولت‌های غربی پایبند بودند اما راه‌هایی برای ادامه همکاری سودآور با هم‌تایان روسی خود را پیدا کردند؛ حتی برای شرکت‌هایی که برای مجتمع نظامی - صنعتی روسیه کار می‌کنند نیز کالا تأمین می‌کنند.

برای مثال، ماه گذشته وزارت بازرگانی ایالات متحده و دفتر کنترل دارایی‌های خارجی وزارت خزانه‌داری ایالات متحده مجموعاً ۳/۳ میلیون دلار جریمه بر مایکروسافت اعمال کرد. در سال‌های ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷ یکی از زیرمجموعه‌های مایکروسافت با دو شرکت روسی تحریم‌شده وارد معامله شده و یکبار در ساخت پل کرچ^۷ که روسیه را به کریمه متصل می‌کند و دیگر بار در تولید کشتی‌های جنگی روسی با آنها همکاری داشت.

یک مورد جدیدتر شرکت ایتالیایی دنیلی^۸ است که تأمین‌کننده بزرگ ماشین‌آلات دقیق

^۶ Cremea

^۷ Kerch

^۸ Danieli

^۹ Russian conglomerate Severstal

^{۱۰} Alexey Mordashov

شرکت‌های تابعه روسی هر دو شرکت نسبت به سال گذشته در گردش مالی خود افزایش‌هایی را ثبت کرده‌اند که به احتمال زیاد از منفعت حاصل از خروج داوطلبانه رقبای غربی خود بوده است. هر دو شرکت محصولات کلیدی روسیه و منابع درآمدی استراتژیکی (از حیث نفت) برای روسیه فراهم می‌کنند؛ مانند دنیلی، SLB و Buzzi Unicem نیز انجام هرگونه عمل اشتباهی را انکار کرده و با هیچ اقدام قانونی در خانه مواجه نشده‌اند.

علاوه بر این، جدیدترین گزارش حاصل از گروه کاری بین‌المللی درباره تحریم‌های روسیه، به رهبری آندری یرماک^{۱۱}، رئیس دفتر ریاست جمهوری اوکراین و مایکل مک‌فولوف^{۱۲} از دانشگاه استنفورد که به موضوع ریزتراشه‌های ساخت غرب پرداخته بیان کرده است که این ریزتراشه‌ها در موشک‌ها و پهپادهای روسیه که در جنگ اوکراین بکار رفته‌اند، یافت می‌شود.

بر اساس این گزارش «موشک‌ها و پهپادهای روسی مجهز به ریزتراشه‌های ساخت خارج هستند و این ریزتراشه‌ها ایضا GLONASS را پشتیبانی می‌کنند که سیستم ناوبری ماهواره‌ای روسی است که امکان هدایت آنها به اهداف تعیین‌شده را فراهم می‌کند»؛ این گزارش ادامه می‌دهد: «شرکت‌های

خارجی از جمله تکنولوژی‌های لینکس^{۱۳}، کوآکوم^{۱۴} و STMicroelectronics، همچنان به تولید ریزتراشه‌های مرتبط با GLONASS ادامه داده و چه به عمد یا چه به سهو آنها را از طریق شرکت‌های واسطه‌ای به روسیه می‌فروشند». به استثنای STMicroelectronics که به طور مشترک توسط دولت‌های فرانسه و ایتالیا کنترل می‌شود، سایر شرکت‌ها در ایالات متحده قرار دارند.

برای روشن کردن مطلب قابل ذکر است که هیچ مدرکی مبنی بر اینکه پس از فوریه سال گذشته ریزتراشه‌های ساخت غرب به روسیه صادر شده باشد وجود ندارد و هیچ ادعایی مبنی بر دورزدن تحریم‌ها توسط این شرکت‌ها وجود ندارد. اما سازندگان این تراشه‌ها این قابلیت را دارند که به سادگی و همچنین به سرعت، برخی از ویژگی‌های تراشه‌های خود را تغییر دهند تا امکان به کار رفتن آنها در سلاح‌های روسی از بین برود. تعداد اندک ولی قابل تأملی در میان موارد بسیار وجود دارند. گزارش یرماک-مک‌فول این پیشنهاد را مطرح می‌سازد که دولت‌های دموکراتیک بایستی مالیات ۱۰۰ درصدی بر سود شرکت‌های غربی که از تجارت با روسیه منفعت کسب می‌کنند، وضع کنند. چنین درآمدهایی را می‌توان به اوکراین منتقل کرد.

^{۱۱} Andriy Yermak

^{۱۲} Michael McFaul

^{۱۳} Linx Technologies

^{۱۴} Qualcomm

قابل توجهی مواجه است. در حال حاضر، کرم‌لین می‌تواند این هزینه‌ها را تأمین کند، اما هرگونه شوک خارجی جدید می‌تواند به مالیه عمومی روسیه آسیب جدی وارد کند.

برای کاهش این خطرات، مقامات اقتصادی روسیه به دنبال راه‌هایی برای کسب درآمد بیشتر هستند؛ از جمله جمع‌آوری مالیات بر سود هنگفت از مشاغل و همچنین شرکت‌های غربی که در حال ترک کشور هستند را ملزم می‌کنند تا حداقل ۱۰ درصد از نیمی از دارایی‌های خود به ارزش بازار (علاوه بر اینکه به خریداران ۵۰ درصد تخفیف در ارزش‌گذاری ملک خود می‌دهند) را به بودجه فدرال بپردازند.

تحریم‌ها بر بودجه روسیه تأثیر گذاشته‌اند، به همین دلیل پوتین دقیقاً به این اقدامات نیاز دارد؛ به‌ویژه در بخش منابع هیدروکربوری که تقریباً نیمی از درآمد دولت در سال ۲۰۲۲ را تشکیل داده است. درآمد حاصل از این بخش در چهارماهه اول سال ۲۰۲۳ نسبت به سال قبل ۴۵ درصد کاهش یافته است. سال آینده برای کرم‌لین سخت‌تر خواهد بود؛ زیرا پوتین انتخابات ریاست‌جمهوری را در ماه مارس پیشرو دارد. طبق معمول این روند، مجانی و همچنان منصفانه نخواهد بود اما پوتین همچنان به پول اضافی برای حمایت از محبوبیت خود نیاز دارد و این موضوع ممکن است کسب‌وکارهای غربی و روسی را با اخاذی‌های جدیدی روبرو سازد.

اما به‌طور کلی، خلاءهای قانونی، رفتار فرصت‌طلبانه شرکت‌ها، تزلزل دولت‌ها، لابی‌های صنعتی بانفوذ در کشورهای غربی و عدم همکاری اقتصادهای نوظهور همگی در کاهش تأثیر تحریم‌ها نقش داشته‌اند. اما این نتیجه‌گیری که تحریم‌ها شکست‌خورده‌اند اشتباه است. در واقع، حالتی برای گسترش و تشدید رژیم تحریم‌ها و دشوارتر کردن دورزدن آن وجود دارد.

بستن پیچ‌ها و تشدید رژیم تحریم‌ها

تحریم‌ها به‌وضوح بهتر از هر راه‌حل جایگزین دیگری هستند: تأمین مالی کرم‌لین برای قتل و ویرانی در اوکراین از طریق منابع مالی حاصل از پرداخت بابت واردات روسیه (تنها برای اتحادیه اروپا این رقم حداکثر یک میلیارد دلار در روز برآورد می‌شود) فراهم می‌شود.

در حال حاضر رژیم پوتین مجبور شده به دلیل هزینه‌های مربوط به دور زدن موانع قانونی، کامودیتی‌ها را با تخفیف بفروش رسانده و فناوری‌ها را با قیمت بالاتر خریداری کند. بودجه دولت روسیه در سال جاری به دلیل هزینه‌های نظامی و امنیت ملی (که بالغ بر یک‌سوم هزینه‌ها را تشکیل می‌دهد) و جایگزینی‌های اجباری در واردات با فشارهای

باتوجه به دورنمای ناخوشایند موقعیت مالی روسیه، روابط بین کرمالین و برخی از الیگارش‌های روسیه بیش از پیش اهمیت خواهد یافت. در فوریه ۲۰۲۲ نخبگان تجاری اعتقادی به واقعیت جنگ قریب‌الوقوع نداشتند. پس از چندین دهه کار با پوتین و سود بردن از قرابت با حلقه قدرت فاسد و جنگ‌طلب، هنوز توانایی خوانش برنامه‌های رهبر خود را ندارند. باین حال شوک اولیه وقایع نزد این افراد جای خود را به نوعی پذیرش منفی داد؛ زیرا کشورهای غربی، سرمایه‌داران روسی را یکی پس از دیگری تحریم کردند.

مردان خاکستری

نخبگان روسیه اعم از مقامات و تاجران ارشد، بسیار عمل‌گرا^{۱۵} و غیرایدئولوژیک هستند. بسیاری از ثروتمندان روسی، ثروت خود را در دهه ۱۹۹۰ به دست آوردند و همچنان روابط با کرمالین را یک دارایی مهم برای خود می‌دانند. تحریم‌ها باعث بی‌اعتمادی بی‌سابقه‌ای نزد آنها شده است اما آنها همچنان وفاداری منفی خود به پوتین را ادامه می‌دهند؛ از این وضعیت ناراضی هستند؛ اما همچنان به کار در روسیه ادامه داده، منابع لازم برای ماشین جنگ و کسب درآمد را تأمین می‌کنند.

برای برخی از آنها کمتر از هشت ماه زمان برد تا بتوانند عملیات بین‌المللی خود را احیا کرده و حتی مشتریان جدیدی پیدا کنند.

جریان‌های نقدی بزرگ از آسیا و کشورهای جهان جنوبی پاداش فعلی آنهاست. عدم تنزل در سطح فعلی زندگی آنها همراه با تهدید تلافی‌جویی رسمی و چشم‌انداز باقی‌ماندن نامحدود در فهرست تحریم‌های غرب برای آنها بدین معنا است که آنها دلیل کمی برای اظهارنظر علیه رژیم دارند.

مورداشف^{۱۶} یک نمونه از این مسئله است. پس از شروع جنگ و قرارگرفتن در لیست تحریم‌ها، مورداشف تلاش قابل‌توجهی را برای احیای شهرت خود در غرب انجام داد. حتی رسانه‌های بزرگ ایالات متحده داستان‌های دلسوزانه‌ای در مورد او منتشر کردند که او را به‌عنوان یک الیگارش طرفدار اصلاحات نشان می‌داد که سعی می‌کند از پوتین فاصله بگیرد.

باین حال، مورداشف میلیاردها دلار به سرگئی رولدوگین^{۱۷} وام داد؛ نوازنده ویولن سل کلاسیک که شهرت زیادی برای نگهداری دارایی‌های پوتین دارد و در جلسات به همراه پوتین در ابتدای جنگ شرکت کرد.

^{۱۵} pragmatic

^{۱۶} Mordashov

^{۱۷} Sergey Roldugin

نتایج آزمایش

اقتصاد جهان در ۱۴ ماه گذشته دستخوش آزمایش بی‌سابقه‌ای شده است: قطع روابط تجاری، مالی و شخصی با کشوری که ۱۱ منطقه زمانی را در بر می‌گیرد و در قلب جهانی شدن قرار گرفته است. قبل از فوریه ۲۰۲۲ رژیم تحریم‌های گسترده علیه کشورهای که در حاشیه اقتصاد جهانی هدف قرار گرفته‌اند اعمال شد. مهم‌ترین اقتصاد تحت تحریم‌های بین‌المللی قبل از روسیه، ایران بود که حتی در میان ۴۰ اقتصاد برتر جهان قرار ندارد و تولید ناخالص داخلی سالانه آن به‌سختی به ۳۶۵ میلیارد دلار می‌رسد. از سوی دیگر روسیه یک اقتصاد ۲ تریلیون دلاری و یازدهمین اقتصاد بزرگ جهان است و در حالی که تحریم‌های اقتصادی در ۸۰ سال گذشته به یک ابزار سیاستی نسبتاً متداول تبدیل شده است در حال حاضر بیش از ۱۳۰۰۰ تحریم (بیش از مجموع تحریم‌های وضع شده علیه ایران، کوبا و کره شمالی) تنها بر یک کشور اعمال شده است. تنها نمونه قبلی که تحریم‌های گسترده علیه چنین اقتصاد بزرگی وضع شده، ایتالیای موسولینی^{۱۹} در سال ۱۹۳۵ بود. در آن دوران تجارت بین‌المللی سهم بسیار کمتری از تولید ناخالص داخلی یک کشور را تشکیل می‌داد.

مورد مشابه دیگر میخائیل فریدمن^{۱۸} بنیان‌گذار آلفا بانک است. وی یکی دیگر از الیگارش‌های تحریم شده است که دوست ندارد آشکارا به‌عنوان طرفدار پوتین معرفی شود. او حداقل ده‌ها نامه از منتقدان کرملین جمع‌آوری کرد که اعتبار او را به‌عنوان یک تاجر مستقل و قابل‌اعتماد تأیید می‌کردند.

چنین استراتژی‌هایی نشان می‌دهد که تحریم‌های غرب واقعاً به سرمایه‌گذاران روسی آسیب می‌رساند. در عین حال، وفاداری منفی نخبگان روسی آنها را به انحراف کشانده و در فاجعه جاری همدست ساخته، ولی قادر نخواهند بود تا با درپیش گرفتن اقدامات معنادار برای جلوگیری از عواقب بدتر متحد شوند.

دولت‌های دموکراتیک ممکن است تلاش کنند تا از آسیب‌پذیری‌ها سوءاستفاده کنند. جدیدترین گزارش یرماک - مک‌فول پیشنهاد می‌کند که در صورتی که افراد به‌صورت داوطلبانه و معناداری از کرملین فاصله گرفته و به احیای مرزهای بین‌المللی سال ۱۹۹۱ اوکراین متعهد شوند، مسیری روشن برای لغو تحریم‌ها علیه آنها تعیین گردد. این به معنای تلاش برای القای «عدم وفاداری مثبت» به الیگارش‌های روسیه است و برای تقویت انگیزه در این راستا باید تحریم‌ها علیه تعداد بیشتری از افراد در روسیه گسترش یابد.

^{۱۸} Mikhail Fridman

^{۱۹} Mussolini

ریسک این آزمایش (تحریم گسترده علیه روسیه) بسیار بالا است و این مطلب تنها به موضوع اوکراین محدود نخواهد بود. به زودی خواهیم فهمید که آیا اقداماتی نظیر تحریم‌های تجاری، ممنوعیت سفر و مسدود کردن دارایی‌های خصوصی و دولتی در موارد استثنایی بکار برده می‌شوند یا تبدیل به ابزارهای سیاستی متداول در یک‌دنیای از هم‌گسسته و پرتنش خواهند شد. به‌عنوان مثال و طبق منابع آگاه، سیاست‌گذاران ایالات متحده معتقد هستند که دولت‌های اروپایی باید ملی‌گرایان افراطی سرکشی را که مخالف پیوستن صربستان به اتحادیه اروپا هستند را تحریم کنند.

آیا این روش کار خواهد کرد؟ تصور اینکه دولت‌های دارای دموکراسی، تحریم‌های ثانویه‌ای را علیه کشورهای اعمال کنند که از طریق واردات موازی به روسیه کمک می‌کنند، دشوار است. البته این همان کاری است که ترکیه برای تعداد بی‌شماری از کسب‌وکارهای کوچک و متوسط ایتالیا انجام می‌دهد. در مورد چین، این روش کاملاً

غیرقابل تصور است. اجرای چنین رویکردی اگر نگوییم غیرممکن، بسیار دشوار خواهد بود و تلاش برای انجام آن بر جایگاه ایالات متحده و اتحادیه اروپا در کشورهای در حال توسعه و نوظهور تأثیر منفی خواهد گذاشت. در عوض قدرت‌های غربی باید با ارائه ابزارهایی مانند فناوری پیشرفته و سبز در کنار حفظ چارچوب تحریم‌ها، وفاداری مثبت را در کشورهای در حال توسعه و نوظهور برای همراهی آنها با دول غربی پرورش دهند.

چنین اقداماتی به طور گسترده‌تر نیازمند هماهنگی و شفافیت بیشتر است. ایجاد یک نهاد مشورتی بین‌المللی در مورد تحریم‌ها (که وظیفه آن شناسایی نقاط ضعف و سایر کاستی‌ها، به‌اشتراک‌گذاری و همچنین مدیریت اطلاعات و ارزیابی تأثیرات است) برای دولت‌ها و کسب‌وکارها به‌هنگام و مفید خواهد بود. این ایده‌ای است که رهبران گروه هفت کشور صنعتی^{۲۰} ممکن است در دیدار آتی خود در هیروشیما ژاپن در اواخر این ماه مورد بحث قرار دهند.

^{۲۰} G7 leaders

دیدگاه

در گزارش معروف^{۲۱} power to coerce که در سال ۲۰۱۶ توسط RAND منتشر شد یکی از ابزارهای آمریکا برای مقابله با به اصطلاح متخاصمان این کشور، استفاده از ابزار انرژی و بیرون انداختن رقبا از بازار انرژی معرفی شده است. البته در همان گزارش به صراحت بیان می‌شود که بیرون انداختن روسیه از بازار جهانی انرژی غیرممکن است. همین رویداد در جنگ روسیه و اوکراین رخ داد و عملاً تفوق جغرافیای اقتصادی (حضور سنگین روسیه در بازار جهانی انرژی) بر محاسبات تحریمی اثبات شد. کشورهای مختلفی از دستورات تحریمی ایالات متحده و اتحادیه اروپا سر باز زدند و به صورت مستقیم و غیرمستقیم به خرید انرژی و سایر کامودیتی‌ها از روسیه ادامه دادند؛ چنین کشورهایی هم در اردوگاه غرب یافت می‌شوند و هم در اردوگاه رقیب. البته باید دانست که تحریم‌ها، ضربه‌های سنگینی هم به اقتصاد روسیه و هم اقتصاد کشورهای اروپایی وارد کرده است.

دلالت مشخص گزاره فوق برای ایران آن است که راه برون‌رفت از چالش‌های تحریمی، ایجاد درهم‌تنیدگی‌های اقتصادی-سیاسی-اجتماعی-نظامی با فرامرز است؛ این یعنی هم‌بست حوزه‌های قدرت در طراحی نسبت کلیت سیاسی‌ای به نام ایران با فرامرز خود. در شرایط فعلی، دستور کار سیاستی ایران در نسبت با فرامرز، به جای کمینه‌کردن اثرپذیری از دیگران باید بیشینه‌سازی اثرگذاری بر کشورهای منطقه و فرامنطقه باشد.

^{۲۱} The Power to Coerce, Countering Adversaries Without Going to War